

A MAGYAR ÍRÓK EGYESÜLETÉNEK FOLYÓIRATA

LYUKAS LŐRÁ

XXII. ÉVFOLYAM VIII.

2013/8. SZÁM

AZ IKREK JEGYÉBEN

SZÜLETÉSNAPI
BESZÉLGETÉS
MARTON ÉVÁVAL

PEST ÉS
BAYREUTH
KÖZÖTT

LISZT, WAGNER ÉS MI

Marton Éva Elsaként Wagner: Lohengrin című operájában, New Yorki Metropolitan Opera, 1985

„Az ajtónk mindig nyitva áll”

MARTON ÉVA HÉT ÉVTIZEDE – AZ ARCOK TÜKRÉBEN

Éppen csak hazaért a szentpéteryári Obrascova Énekversenyről, de szombat délelőtt már a Zeneakadémia Wesselényi utcai épületében dolgozik kollégáival. A varázsfuvola új fordításával készülnek, hiszen a decemberben színre kerülő előadásnak ő a művészeti vezetője. Marton Éva nyáron ünnepelhette hetvenedik születésnapját, de manapság is témérdek ügygel foglalkozik. A Professor Emerita címet viselő énekesnő a megbeszélést követően mesélt hét évtizedéről, különböző arcairól. A világjáró szoprán úgy véli, bár egyetlen testtel éljük le az életünket, állandóan alakulunk, változunk, mindig mást és mást lát belőlünk a világ.

A pályakezdő

A varázsfuvolát decemberben mutatjuk be az újjáépült Zeneakadémia Kistermében fiatal énekesekkel, s ez a *Mozart-opera* régi emlékeket idéz bennem. Pályakezdőként ugyanis Frankfurtban énekeltem az *Első dámát*. A külföldi karrieremet különben *Wagner Freiaja* indította. Amikor 1968-ban végeztem, tizenhárom szoprán állt sorban előttem az Operaházban. Nehéz volt belátni, hogy hiába vagyok fiatal, tehetséges, szép, és szeretek dolgozni, ki kell várnom, míg nyugdíjba megy mindenki a sorból. Úgy véltem, erre nincs időm. Zu Hilfe, zu hilfe! – énekeltem itthon *A Rajna kincseiben*, s a „segítség” valóban megérkezett. Freia szerepében felfedeztek, külföldi felkérést kaptam, s az egyik darabból vittek a másikba. A szerencsés véletlenek mindig szerepet játszanak az ember életében, de tennie is kell Fortuna kegyéért. A felkéréseket manapaág sem hozza senki ezüsttálcán, ezt próbálok megértetni a fiatalokkal. Pályakezdésükben sokat segíthet egy-egy énekverseny.

A zsűrielnök

Remekül éreztem magam Szentpéteryárott, ahol Jelena Obrascova már kilencedik alkalommal rendezte meg énekes seregszemléjét. Sok baráttal, pályatárral ültem a zsűriben, sokakat meghívtam jövőre a budapesti megmérettetés bírálóbizottságába. A *Marton Éva Nemzetközi Énekversenyt* ugyanis 2014 őszén rendezik meg a Zeneakadémián, s örömmel adtam a nevemet ehhez a mustrához, hiszen fontos, hogy Magyarországon is szülessen egy rangos megmérettetés. Így a hazai tehetségek is bemutatkozhatnak. Azt figyeltem meg régebben, hogy a magyar énekesek maguktól nem nagyon mozdulnak. Pedig az előadóművészethez szükség van az átváltozásra, s erre egy-egy versenyen is képesnek kell lenniük.

A tanár

Nyolc esztendőn keresztül tanítottam a Zeneakadémia ének tanszakán. A pedagógus a lelkét, mindenét odaadja, hogy vezesse a növendéket, de, sajnos, néha azt tapasztaltam, nem mindenki képes ezt az utat végigjárni. Pedig egyedül nem tudok jó énekest faragni senkiből. Szomorú, amikor azt látom, hogy a társam elmarad. Sokszor hallom azt a fiattól: ő ilyen. Ez az a mondat, amely a pályám során sosem hagyta el a számat. Nem lehet „ilyen”-nek lenni. Egy embernek száz arca van, rezzenéseitől, reakcióitól mindig másnak látja a világ. Egy művésznek pedig minden szerepben hitelesnek kell lennie. Persze, akad számos, olyan növendék, akire büszke lehetek, aki rengeteget fejlődött az elte

WAGNER DUPLÁZVA

Marton Éva a pályája során számtalan Wagner-hősnő bőrébe búj, sőt, több olyan Wagner-zenedráma is akadt, amelyben két nőalakot keltett életre. Már pályája kezdetén találkozott Wagnerrel, hiszen A Rajna kincse *Freiáját* alakította a Magyar Állami Operaházban, míg évekkel később a New York-i Metropolitanben A nürnbergi mesterdalnokok *Évájaként* debütált. Ama kevés magyar művész közé tartozott, aki felkérést kapott a Bayreuthi Ünnepi Játékokra, s a Wagner elképzelései alapján épült Festspielhaus különleges színpadán rögtön két szerepben, *Erzsébetként* és *Vénuszként* is bemutatkozhatott a Tannhäuserben 1977-ben és 1978-ban. Szintén Wagner-hősnőként lépett először pódiumra a Buenos Aires-i Teatro Colonban a Lohengrin *Elsájaként*. Majd a Ring is sorra került, a San Franciscó-i Operában mutatkozott be a Siegfried és Az istenek alkonya *Brünnhildéjeként*. 1982-ben a Tannhäuser *Erzsébetjeként* a New York-i MET-ben a New York Times szerint az év művésze lett. Azután a Lohengrinben is duplázott, hiszen Elsa után *Ortrud* szerepébe búj; először a New York-i MET-ben alakította ezt a figurát. A walkürben is énekelt *Brünnhildét*, először a genfi Operában, de később a magyar közönség is láthatta-hallhatta ebben a szerepben. A komplett Ring Brünnhilde szerepét gyakran énekelt többek között Párizsban, Chicagóban és Berlinben. Következett a Parsifal *Kundryja* a Barcelona Palau del Musicában, s Wagner-repertoárjára végül *Izolda* is felkerült, amelyet először a hamburgi Staatsoperben énekelt.

1. Császárné Richard Strauss: Az árnyék nélküli asszony című operájában, milánói Scala, 1986
2. Szaffi Johann Strauss: A cigánybáró című daljátékában, Magyar Állami Operaház, 1970
3. Odabella Verdi: Attila című operájában, Lamberto Gardelli dirigálásával a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon, 1972
4. Ortrud a Lohengrinben, a New York-i Metropolitan Opera színpadán, 1985-ben. Az „Entweihte Götter” után megszakad az előadás, a közönség állva tombolt

évek alatt. Arra is próbálom őket megtanítani – talán nekem elhiszik –, hogy nem szabad kényelmesnek lenni, ülni a babérjainkon. Boldoggá tett az énekesi pályám, s most az is, hogy a tudásomat átadhatom a fiataloknak. Iker jegyében születtem, néha tényleg azt érzem, két ember él bennem, bár a férjem szerint több is.

A feleség és az édesanya

A hetvenedik születésnapom az apropója annak a kötetnek, amelyik egy német kiadó felkérésére született, s ősszel a frankfurti könyvvásáron lát napvilágot. Dr. Batta András írta, s rengeteget segített neki a férjem. Zolinak ugyanis hatalmas dokumentációja van az eltelt évekről.

5

5. A Bánk bán-film kosztümpróbáján, Gertrúd, 2001

6

6. Janacek Jenůfa című operájában, a Sekrestyésné szerepében, Hamburg, 1998

7. Marton Éva-portré

8. Richard Strauss Elektrájának címszerepében, Barcelona, 1990

9. Leonóra Verdi: A trubadúr című operájában, a MET-ben, a Manricót éneklő Luciano Pavarottival, 1988

7

8

9

ről. Nálunk nem fekete dobozok, hanem fekete naptárak sorakoznak, amelyek nem csak egy esztendő eseményeit őrizték meg, hiszen a férjem mindig arról is írt néhány sort, ami akkoriban éppen foglalkoztatott minket. Fiatalon mosolyogtam ezen, nem értettem, miért van erre szükség, de most nem győzöm megköszönni neki, hogy így vigyázott az életünkre. Megvan az összes interjú és riport, minden, ami az egykori gondolataimat megőrkítette. Zoli az életem tudója, aki mindig mindenben mellettem állt és áll. Körhinta volt az élet, de sosem engedte el a kezem. Hogy ilyen karriert jártam be, azt a stabil, családi háttérnek is köszönhetem. Időközben a gyermekeink is felnöttek lettek, Zoltán és Diana is családot alapított. Öröm látni, hogy gyermekeikkel – két fiúval, akik huszonhárom és húsz-, valamint két lányukkal, akik hét- és háromévesek – boldogan élnek. S hogy a nagyszülőknek ne kelljen megszíre menniük, mindnyájan Budán, egy házban élünk békességben. Az ajtónk mindig nyitva áll. S állandóan van valami ok arra, hogy a család összegyűljön, ha más nem, hát egy nagy tál eper és fagyalt mellé leülni.

Az emberbarát

Számomra remek szórakozás, hogy járkálhatok az utcán, s hogy vilámmal megyek haza. Ülök a járművön, s csak nézem az embereket. Ha pedig kedvem van, kísételek a Zeneakadémiáról, s megeszem egy pizzát. Szeretem, hogy sokan vesznek körül. Régebben nem ilyen volt az életem. Énekesként távol kellett lennem mindenkitől, s vigyáznom kellett magamra. Mindig magamnak és a családomnak éltem. Örülök, hogy mindez változott. Zolival annak idején azt terveztük, hogyha befejezem az éneklést, akkor veszünk Ausztriában egy kis házat, s ott fogunk élni. Erről az elképzelésről már teljesen letejtünk, mert azt hiszem, hogy megőrülnénk az unalomtól.

A tanácsadó

Régebben csak a munkámra és a családomra kellett figyelnem. Most mindez többfelé ágazott, de szerencsére a feladataim összefonódnak. Megtiszteltetés az Operaházban főtanácsadóként tevékenykedni, s még mindig szeretek esténként beülni a dalszínházi előadásokra. A Corvin-lánc pedig ajándék az élettől. Elképesztő tudású emberek közé kerültem, akiktől rengeteg tanulhatok. Élvezem, hogy én vagyok a társaságban az egyedüli nő, s a Corvin-lánc Testület alelnöke. Bár lenne több ember, aki a közösségért dolgozik! Sok elfoglaltsággal jár ez ugyanis. De szintén lényeges az is, hogy tagja vagyok a Magyar Művészeti Akadémiának, ahol a Színházművészeti Tagozatot vezetem. Nem magamért, hanem a magyar kultúráért és nemzetközi elfogadtatásunkért dolgozom. Ahogy érkeztek a felkérések egymás után, először elrettentem, azután azt mondtam, hogy okosan kell mindent azonnal megoldani, s nem tologatni a feladatokat. A mostani életemben már elszakadtam attól a világtól, amelyben régebben éltem. Háttérbe kerültem, de nem bánom, mert a színpadon állva is tisztában voltam azzal, hogy mi az, ami hátul hiányzik.

A Professor Emerita

Amikor az ember fiatal, azt hiszi, hogy örökké tart az élete, s nem látja, hogy minden véges. Sok olyasmi is történhet, amiért később fizetnie kell. A számlát végül mindenki megkapja. Az ember egy testtel éli az életét, annak különböző fázisait. Ahhoz kell nagy önuralom, hogy mindezt méltó módon tegye. A jelenben létezem, de a jövőt építem. Nem állok le, s nem nosztalgiazom. Sokan kérdezik, hogy hallgatom-e a régi felvételeket. Szívesen tenném, visszaidézném az élményeket, de nincs erre időm, hála az égnek. Az, hogy nem éneklek többet színpadon, az én elhatározásom. S remélem, hogy agyi és testi épségemet sikerül sokáig megőriznem. A tanszékvezetést átadtam Meláth Andreának, én pedig Professor Emeritaként tanítok tovább, foglalkozom öt növendékemmel. Hetven évet megéltem, de nem érzem azt, hogy valami bezárult volna. Egyetértek Gandhival: „Élj úgy, mintha holnap meghalnál, de tanulj úgy, mintha örökké élhetnél.” Most egy másik szakasz, újabb arc következik.

10. Brünnhilde Wagner Siegfriedjében a San Franciscó-i Operában, 1984

11. Richard Strauss Salome című operájának címszerepében, a MET-ben, 1989

10

11

LEXIKON

FŐBB SZEREPEI:

1968: Rimszkij-Korszakov: Az aranykakas (Sjemaha királynő) – debütálás a Magyar Állami Operaházban
 1969 – Wagner: Rajna kincse (Freia) – Magyar Állami Operaház – szerep debüt
 1969 – Puccini: Manon Lescaut (Manon) – Magyar Állami Operaház – szerep debüt
 1970 – Puccini: Tosca – Magyar Állami Operaház – szerep debüt
 1972 – Rossini: Tell Vilmos – Maggio Musikale Fiorentino (Mathilde) – szerep debüt
 1972 – Verdi: Attila (Odabella) – Budapest, Margitsziget
 1973 – Puccini: Tosca – debütálás a Bécsi Staatsoperben
 1974 – Verdi: Don Carlos (Elisabetta) – Brüsszel Teatro del la Monnei – szerep debüt
 1974 – R. Strauss: Az árnyék nélküli asszony (Császárné) – Frankfurt am Main – szerep debüt
 1974 – Mozart: Don Giovanni (Donna Anna) – debütálás a müncheni Staatsoperban
 1975 – Puccini: Tosca – müncheni Staatsoper (P. Domingo, Sh. Milnes)
 1976 – Wagner: A nürnbergi mesterdalnokok (Éva) debütálás a New York-i Metropolitan Operában
 1977 – Verdi: Aida (Aida) – Teatro del la Monnei, Brüsszel – szerep debüt
 1977/78 – Wagner Tannhäuser (Erzsébet, Vánusz) – Bayreuthi Ünnepi Játékok
 1978 – Verdi: A trubadúr (Leonóra) – debütálás a milánói Scalában
 1978 – Bartók: A kékszakállú herceg vára (Judit) (Melis Gy.) – Scala – szerep debüt
 1979 – Wagner: Lohengrin (Elsa) – debütálás a Buenos Aires-i Teatro Colonban
 1979 – Giordano: A. Cheniér (Maddalena) (P. Domingo) – debütálás a chicagói Operában
 1980 – R. Strauss: Ariadne Naxosban (Ariadne) – debütálás a genfi operában
 1981 – Puccini: Tosca (L. Pavarotti) – premier Teatro alla Scala
 1981 – R. Strauss: Az árnyék nélküli asszony (Császárné) – New York-i MET – New York Times: az év énekes
 1982 – Giordano: Fedora – debütálás a zürichi Operaházban
 1982 – Beethoven: Fidelio – debütálás a Salzburgi Fesztiválon
 1982 – Ponchielli: Gioconda – New York-i MET, ezért a szerepért és a Tannhäuser Erzsébetéért a New York Times az év művészévé választja
 1983 – Verdi: A végzet hatalma (Leonóra) – debütálás a barcelonai Teatro del Liceu-ban
 1983 – Puccini: Turandot – bécsi Staatsoper – szerep debüt
 1983 – Beethoven: Fidelio (Leonora) – New York-i MET
 1984 – Puccini: Tosca – debütálás a houstoni Grand Operában
 1984 – Puccini: Tosca – debütálás a veronai Arénában (G. Aragall, I. Wixell)
 1984 – Wagner: Siegfried (Brünnhilde) – San Francisco – szerep debüt
 1984 – Wagner: Lohengrin (Ortrud) (P. Domingo) – New York-i MET – szerep debüt
 1985 – Wagner: Istenek alkony (Brünnhilde) – San Francisco – szerep debüt
 1985 – Puccini: Tosca – Sydney
 1986 – Puccini: Tosca – New York-i MET (P. Domingo) – New York Times: az év énekes
 1987 – Puccini: Turandot – New York-i MET (P. Domingo)
 1987 – Puccini: Turandot – debütálás a londoni Covent Gardenben
 1988 – Puccini: Turandot – Veronai Aréna
 1988 – Verdi: Trubadúr – New York-i MET (L. Pavarotti, Sh. Milnes)
 1988 – Wagner: A walkűrök (Brünnhilde) – Genf Opera – szerep debüt
 1989 – R. Strauss: Salome – New York-i MET

1989 – R. Strauss: Elektra – bécsi Staatsoper – szerep debüt
 1990 – R. Strauss: Elektra – Covent Garden (karmester: Sir Georg Solti)
 1990 – R. Strauss: Salome – Tokió, Berlin
 1993 – Erkel: Bánk bán (Gertrúd) – Magyar Állami Operaház
 1995 – Schönberg: Erwartung – debütálás a velencei La Fenicében
 1996 – Mascagni: Parasztbecsület (Santuzza) – Magyar Állami Operaház, bécsi Staatsoper
 1998 – Janacek: Jenůfa (Templomosa asszony) – Hamburg, Budapest, Barcelona
 1998 – Wagner: Parsifal (Kundry) – Barcelona Palau del Musica – szerep debüt
 2000 – Wagner: Tristan und Isolde (Isolde) – Hamburg Staatsoper – szerep debüt
 2001 – Wagner: Lohengrin (Ortrud) – Los Angeles Opera – debüt Los Angelesben
 2003 – Albeniz: Merlin (Morgan la Fe) – Teatro Real, Madrid – Ösbemutató – szerep debüt
 2006 – Giordano: Fedora – miskolci operafesztivál
 2008 – R. Strauss: Elektra (Klytamnestra) – Teatro Liceu, Barcelona
 2011 – Erkel: Bánk bán (Gertrúd) – ezzel a szereppel fejezi be színpadi pályafutását
DÍJAK, KITÜNTETÉSEK:
 1979 – Legjobb Bemutalkozás a Teatro Colonban, Buenos Aires, Argentína
 1980 – „Ezüst Rózsa” a Scalában, Milánó, Olaszország
 1981 – Az Év Énekesé a New York Times szerint, New York-i MET, USA
 1982 – Az Év Művésze a New York Times szerint, New York-i MET, USA
 1983 – Az Amerikai Magyar Alapítvány díja, New York, USA
 1984 – „Grosse Lob” Díj, Orpheus, Berlin, Németország
 1986 – Az Év Énekesé a New York Times szerint, New York-i MET, USA
 1987 – Kammersaengerin a Bécsi Állami Operaháznál, Bécs, Ausztria
 1989 – „Csillag Aranyban” díj, Budapest, Magyarország
 1991 – Bartók – Pásztor-díj, Budapest, Magyarország
 1991 – A Bécsi Állami Operaház Örökös Tagja, Bécs, Ausztria
 1991 – Mario del Monaco Díj, Fano, Olaszország
 1993 – A chicagói lírai Opera John W. Seabury Díja, Chicago, USA
 1994 – A Magyar Köztársaság Középkeresztje, Budapest, Magyarország
 1996 – Ferencváros Díszpolgára, Budapest, Magyarország
 1997 – Kossuth-díj, Budapest, Magyarország
 1997 – „A Magyar Hírnévért Díj”, Budapest, Magyarország
 1998 – „Inter-Lyra Díj”, Budapest, Magyarország
 2001 – A Millennium Health Foundation Díja, New York, USA
 2003 – A Magyar Köztársaság Középkeresztje Csillaggal Díj, Budapest, Magyarország
 2005 – Múzsza Díj, Miskolc, Magyarország
 2006 – „Persian Golden Lioness” Díj, Irán
 2008 – Miskolc Díszpolgára, Miskolc, Magyarország
 2009 – Pro Cultura Hungarica, Budapest, Magyarország
 2009 – Arany Medallion, a barcelonai Teatro Liceu kitüntetése, Spanyolország
 2009 – A Szegedi Tudományegyetem díszdoktora
 2010 – „ISO” d’ ORO életműdíj, Graz, Ausztria
 2012 – „Corvin-lánc” kitüntetés, Budapest, Magyarország
 2012 – A Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja